

Arbeidsinspectie
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Arbeidsrisico's in de glastuinbouw

Gerichte inspecties in uw bedrijf

Deze brochure is een uitgave van:

Arbeidsinspectie
Postbus 820
3500 AV Utrecht
www.arbeidsinspectie.nl

Bestelnummer 682
versie juli 2010

De belangrijkste arbeidsrisico's in de glastuinbouw

Deze brochure vertelt u meer over de belangrijkste arbeidsrisico's in de glastuinbouw, de branche waartoe uw bedrijf behoort. U kunt lezen wat u daarvoor moet regelen en waar de Arbeidsinspectie bij inspecties op zal letten. Investeren in goede arbeidsomstandigheden draagt bij aan het gezond houden van uw werknemers en uw bedrijf.

In de glastuinbouw hebben de belangrijkste arbeidsrisico's te maken met:

- **machineveiligheid** pagina 14
- **inrichting van de arbeidsplaats** pagina 20
- **fysieke belasting** pagina 23
- **gevaarlijke stoffen** pagina 27

Daarnaast gaat deze brochure ook over jongere werknemers in de glastuinbouw. Jongeren mogen bepaalde werkzaamheden niet of slechts onder bepaalde omstandigheden verrichten en de tijden waarop zij mogen werken zijn beperkt. Dit onderdeel komt vanaf pagina 31 aan bod.

De Arbeidsinspectie controleert tijdens een inspectie specifiek op bovenstaande arbeidsrisico's. Met deze brochure kunt u zich hier goed op voorbereiden. Op andere onderwerpen inspecteert de Arbeidsinspectie alleen als daar een concrete aanleiding voor is.

In het eerste deel van deze brochure kunt u lezen:

- welke verplichtingen u als werkgever heeft
- hoe een bedrijfsinspectie verloopt

In het tweede deel vindt u:

- de belangrijkste arbeidsrisico's in uw branche uitgewerkt
- de inspectienormen per arbeidsrisico
- verwijzingen naar bestaande instrumenten en hulpmiddelen om aan de regels te voldoen

Het derde deel gaat over jongere werknemers.

Deel 1

Veiligheid en gezondheid, uw zorg

Als werkgever moet u een zo goed mogelijk arbeidsomstandighedenbeleid voeren. Daarvoor organiseert u het werk zodanig dat dit geen nadelige invloed heeft op de veiligheid of de gezondheid van uw werknemers.

Kennis van de risico's is hiervoor een belangrijke basis. Zo kunt u gericht zoeken naar oplossingen om de arbeidsomstandigheden te verbeteren. Dit doet u aan de hand van een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E).

Risico-inventarisatie en -evaluatie en plan van aanpak

Een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) is voor ieder bedrijf verplicht. Voor het maken van uw RI&E kunt u gebruikmaken van het RI&E-instrument van uw branche dat is opgenomen in de CAO voor glastuinbouw. Dit vindt u op www.stigas.nl en www.rie.nl/rie-instrumenten/ri-e-glastuinbouw.

Met de resultaten van de RI&E stelt u een plan van aanpak op. Dit kunt u zelf doen of uitbesteden aan een gespecialiseerd bureau. U bent verplicht uw RI&E, inclusief het plan van aanpak, te laten toetsen. Dit kunt u laten doen door een gecertificeerde deskundige die aan uw bedrijf verbonden is of door een gecertificeerde arbodienst.

Voor bedrijven met ten hoogste 25 werknemers geldt een uitzondering. De deskundige toets hoeft dan niet te worden uitgevoerd, mits gebruikgemaakt wordt van het branchespecifieke RI&E-instrument dat is opgenomen in de cao voor glastuinbouw.

In het plan van aanpak beschrijft u:

- welke verbeteringen u wilt doorvoeren
- welke verbeteringen prioriteit hebben
- wanneer de verbeteringen uitgevoerd moeten zijn
- wie voor de uitvoering verantwoordelijk is

Voor het aanpakken van verbeteringen gelden de volgende uitgangspunten:

- risico's moeten zoveel mogelijk aan de bron worden weggenomen. Bijvoorbeeld: toepassen van biologische gewasbescherming in plaats van chemische gewasbeschermingsmiddelen en afschermen van draaiende delen van machines.
- is deze bron aanpak redelijkerwijs niet mogelijk, vanwege technische, organisatorische of economische redenen, tref dan maatregelen die voor alle werknemers gunstig zijn. Bijvoorbeeld: hanteren van de voorgeschreven herbetredingstijden na toepassing van een gewasbeschermingsmiddel.
- soms is het niet mogelijk om een aanpak aan de bron of een algemeen beschermende aanpak te kiezen. Verstrek dan persoonlijke beschermingsmiddelen aan uw werknemers, zoals gezichtsmaskers, handschoenen en gehoorbescherming. Zie erop toe dat de werknemers deze middelen ook daadwerkelijk gebruiken.

Deze aanpak staat bekend als de arbeidshygiënische strategie.

Wilt u een uitzendkracht inhuren? Dan moet u het uitzendbureau inlichten over de risico's van de werkzaamheden. Stuur het deel van uw RI&E dat betrekking heeft op de werkzaamheden van de uitzendkracht op tijd naar het uitzendbureau. Zo zijn tijdelijke medewerkers op tijd op de hoogte van de risico's die samenhangen met de aangeboden werkzaamheden en de manier waarop uw bedrijf deze aanpakt.

De Arbeidsinspectie bij u op bezoek

Hoe verloopt een bedrijfsinspectie?

De inspecteur wil tijdens een inspectie zien hoe de werknemers in uw organisatie werken. Hij toetst of dat op een veilige en gezonde manier gebeurt. Werken er in uw bedrijf ook studenten of stagiairs, dan controleert de inspecteur ook hun arbeidsomstandigheden voor zover hun werkzaamheden te vergelijken zijn met de beroepspraktijk.

De inspecteur komt meestal onaangekondigd langs omdat hij of zij zoveel mogelijk de gewone, dagelijkse gang van zaken wil controleren. Een onaangekondigde inspectie duurt meestal niet langer dan twee uur. Tijdens de inspectie zal de inspecteur u vragen stellen en samen met u of uw vertegenwoordiger door uw bedrijf lopen om de werknemers aan het werk te zien. Bij aanvang van de inspectie zal de inspecteur meestal vragen of een lid van de personeelsvertegenwoordiging bij de inspectie aanwezig wil zijn. Deze personen hebben wettelijk het recht om de inspecteur te vergezellen. Bovendien hebben zij het recht om een gesprek met de inspecteur te voeren zonder dat u als werkgever daarbij aanwezig bent.

Inspecteurs voeren niet alleen inspecties uit. Zij verzamelen ook informatie aan de hand van vragenlijsten, waarbij bijvoorbeeld het nalevingsniveau van de wetgeving wordt onderzocht. Voor een dergelijk bezoek maakt de inspecteur vooraf een afspraak.

De inspectie verloopt als volgt:

- de inspecteur kijkt op de werkplek hoe u de regels van de belangrijkste arbeidsrisico's naleeft
- hij bespreekt zijn bevindingen met u of degene die u mag vertegenwoordigen. Als u niet of niet voldoende aan de verplichtingen voldoet, maakt de inspecteur afspraken met u over de naleving van de verplichtingen.
- de inspecteur legt geconstateerde overtredingen schriftelijk vast. Dit kan in de vorm van een waarschuwing of een eis. Bij sommige overtredingen kan de inspecteur direct een boeterapport opmaken.

Deze brochure gaat over de belangrijkste risico's in uw branche. Mogelijk gelden er voor uw bedrijf ook nog andere, specifieke regels of risico's. Deze risico's moet u ook in de RI&E en het plan van aanpak opnemen. Ook moet u maatregelen treffen om deze risico's weg te nemen of te verminderen. Voorbeelden van specifieke risico's die in glastuinbouwbedrijven voorkomen, zijn blootstelling aan dieseluitletgasen of werken bij hoge omgevingstemperaturen.

U voldoet niet of onvoldoende aan de verplichtingen

De werkwijze van de Arbeidsinspectie gaat uit van 'hard waar het moet, zacht waar het kan'. In de praktijk werkt dat als volgt. Een inspecteur kijkt bij een overtreding naar het gevaar en naar de algehele situatie in een bedrijf. Levert een overtreding groot gevaar op voor werknemers, dan zal hij altijd formeel handhaven, ongeacht de situatie in het bedrijf. Gaat het om een overtreding zonder direct gevaar dan kijkt een inspecteur of de arbeidsomstandigheden en het arbobeleid in het algemeen goed zijn geregeld. Is dat zo, dan krijgt de werkgever de gelegenheid de overtreding(en) zelf op te lossen. Is dat niet het geval, dan geeft de inspecteur een waarschuwing of stelt een eis. U krijgt een waarschuwing als direct duidelijk is wat u moet doen om een overtreding op te heffen. U krijgt een eis als dat niet direct duidelijk is. De Arbeidsinspectie geeft in deze eis aan wat u precies moet doen om aan de wettelijke verplichting te voldoen.

Na een waarschuwing of een eis krijgt u tijd om de overtreding weg te nemen. Hoeveel tijd u krijgt, is afhankelijk van de aard van de overtreding. De Arbeidsinspectie komt meestal controleren of u de aanwijzingen heeft opgevolgd. Heeft u niet binnen de gestelde termijn de aanwijzingen opgevolgd, dan krijgt u alsnog een boete. Als u een eis of een boete krijgt, kunt u altijd uw zienswijze kenbaar maken of bezwaar aantekenen.

Bij een ernstige overtreding zal de inspecteur zonder meer een boete geven. Als er direct gevaar is voor de medewerkers, zal de inspecteur het werk (gedeeltelijk) stilleggen totdat de overtreding is opgeheven. De

hoogte van een boete is afhankelijk van de ernst van de overtreding en de omvang van uw bedrijf. Kleine bedrijven betalen minder dan grote. Boetes naar aanleiding van een ongeval zijn hoger dan voor 'gewone' overtredingen. Als de inspecteur strafbare feiten constateert, maakt hij een proces-verbaal op.

Ook werknemers kunnen een boete krijgen, namelijk wanneer zij zich bewust niet houden aan de veiligheidsmaatregelen. Bijvoorbeeld wanneer zij geen persoonlijke beschermingsmiddelen dragen of wanneer zij beveiligingen van een machine verwijderen of uitschakelen.

Wat u nog meer moet weten

Voorlichting, onderricht en toezicht

Als werkgever moet u uw werknemers informeren over de risico's die zij lopen bij hun werkzaamheden. Ook moet u hun instructie geven over de maatregelen die de risico's kunnen beperken. Voorlichting en instructie zijn belangrijke middelen om ongevallen, verzuim en stagnatie in de productie te voorkomen of te beperken. Als werkgever moet u er bovendien op toezien dat de werknemers zich houden aan de instructies en voorschriften. Uw werknemers hebben daarin een eigen verantwoordelijkheid. Zij moeten met de nodige voorzichtigheid en zorgvuldigheid handelen en instructies opvolgen. Begaat een werknemer een ernstige overtreding en had hij kunnen weten (door voorlichting of instructie) dat het om een overtreding van de wet gaat, dan kan de inspecteur de werknemer een boete geven.

Alle werknemers moeten de voorlichting kunnen begrijpen. Buitenlandse werknemers moeten daarom in hun eigen taal worden voorgelicht over het werk en de veiligheids- en gezondheidsaspecten. U kunt bijvoorbeeld een tolk inhuren bij voorlichtingsbijeenkomsten.

Preventiemedewerker

Ieder bedrijf moet een preventiemedewerker aanstellen of iemand binnen het bedrijf de preventietaken laten uitvoeren. Deze medewerker speelt een belangrijke rol bij het maken van de RI&E en het plan van aanpak. Ook kan deze persoon een rol spelen bij het geven van voorlichting over arbeidsomstandigheden aan collega's en het onderzoeken van eventuele ongevallen in het bedrijf. Heeft uw bedrijf niet meer dan 25 medewerkers, dan kunt u als werkgever zelf de taak van preventiemedewerker vervullen.

Bedrijfs hulpverlening

De Arbeidsinspectie kan ook op de organisatie van de bedrijfs hulpverlening (BHV) inspecteren. De BHV-organisatie is onderdeel van uw RI&E en het plan van aanpak. Een aantal zaken moet u in ieder geval op orde hebben. Zo moeten één of meer werknemers zijn opgeleid als bedrijfs hulpverlener. Hoeveel BHV-ers u nodig heeft, hangt af van de omvang van uw bedrijf en de risico's van de werkzaamheden. Iedere BHV-er moet voor één of meer van de

hulpverleningstaken (eerste hulp bij ongevallen, branden blussen en ontruimen) zijn opgeleid. De BHV-organisatie als totaal moet in staat zijn alle drie de hulpverleningstaken uit te voeren.

Als u een gebruiksvergunning heeft, worden daarin mogelijk nog andere eisen gesteld aan uw BHV-organisatie. U kunt de BHV ook gezamenlijk met andere bedrijven en organisaties in uw omgeving realiseren.

Klachten

Soms ontvangt de Arbeidsinspectie klachten over arbeidsomstandigheden in een bedrijf. De Arbeidsinspectie neemt een klacht alleen in behandeling als deze komt van een werknemer (of een relatie of rechtshulpverlener van die werknemer) of een vakbond. Klachten of tips van anderen onderzoekt de Arbeidsinspectie in principe niet, tenzij er sprake is van ernstig gevaar voor personen.

Ongevallen

Ernstige arbeidsongevallen moet u melden bij de Arbeidsinspectie. Het gaat om arbeidsongevallen met dodelijke afloop en ongevallen waarna een ziekenhuisopname volgt of iemand – naar het oordeel van een arts – blijvend letsel oploopt. De Arbeidsinspectie voert dan een onderzoek uit. Ook als een student of stagiair tijdens zijn werkzaamheden in uw bedrijf een dergelijk ongeluk krijgt, moet u dat melden. Dit geldt alleen als de werkzaamheden vergelijkbaar zijn met de beroepspraktijk. Het centrale telefoonnummer voor het melden van klachten en ongevallen is 0800 – 27 00 000.

Beroepsziekten

Zijn er beroepsziekten binnen uw bedrijf, dan meldt uw bedrijfsarts dit aan het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten.

Uw branche, de glastuinbouw

De glastuinbouw is een hoogtechnologisch bedrijf, waar in totaal meer dan 43.000 mensen actief zijn, verdeeld over zo'n 5.000 bedrijven (cijfers Productschap Tuinbouw). De afgelopen jaren is er veel veranderd in deze branche. Het aantal bedrijven neemt voortdurend af, evenals het aantal werknemers. De gemiddelde omvang van de bedrijven is daarentegen sterk gegroeid.

Kassen worden niet alleen groter qua oppervlakte, maar worden ook steeds hoger. Dat maakt het des te belangrijker dat werknemers en anderen die in opdracht van de tuinder werkzaamheden uitvoeren, veilig op hoogte kunnen werken. Niet alleen in, maar ook op de kas. Ondernemers in de glastuinbouw moeten daarvoor de nodige veiligheidsvoorzieningen treffen. De vele ongelukken op dit gebied onderstrepen het belang hiervan.

Bedrijfsprocessen worden steeds verder geautomatiseerd, al blijft er nog veel werk over dat met de hand moet worden gedaan. Daarvoor zetten bedrijven vaak buitenlandse werknemers en jongeren in, wat bijzondere verantwoordelijkheden met zich meebrengt. Voorlichting en onderricht over het werk en de veiligheids- en gezondheidsaspecten moeten bijvoorbeeld in een begrijpelijke vorm en in de eigen taal worden gegeven. Het werk dat door jongeren mag worden uitgevoerd, is bovendien gebonden aan specifieke regels. Zo mogen jongeren onder de zestien jaar bepaalde werkzaamheden niet uitvoeren en gelden er strenge eisen ten aanzien van het toezicht op de werkzaamheden.

De sociale partners hebben in onderling overleg een arbocatalogus ontwikkeld met informatie over richtlijnen en oplossingen op arbogebied. Deze arbocatalogus vindt u op www.agroarbo.nl.

Deel 2

Belangrijkste arbeidsrisico's

Belangrijke arbeidsrisico's in de glastuinbouw

Dit deel van de brochure gaat dieper in op de belangrijkste arbeidsrisico's in de glastuinbouw:

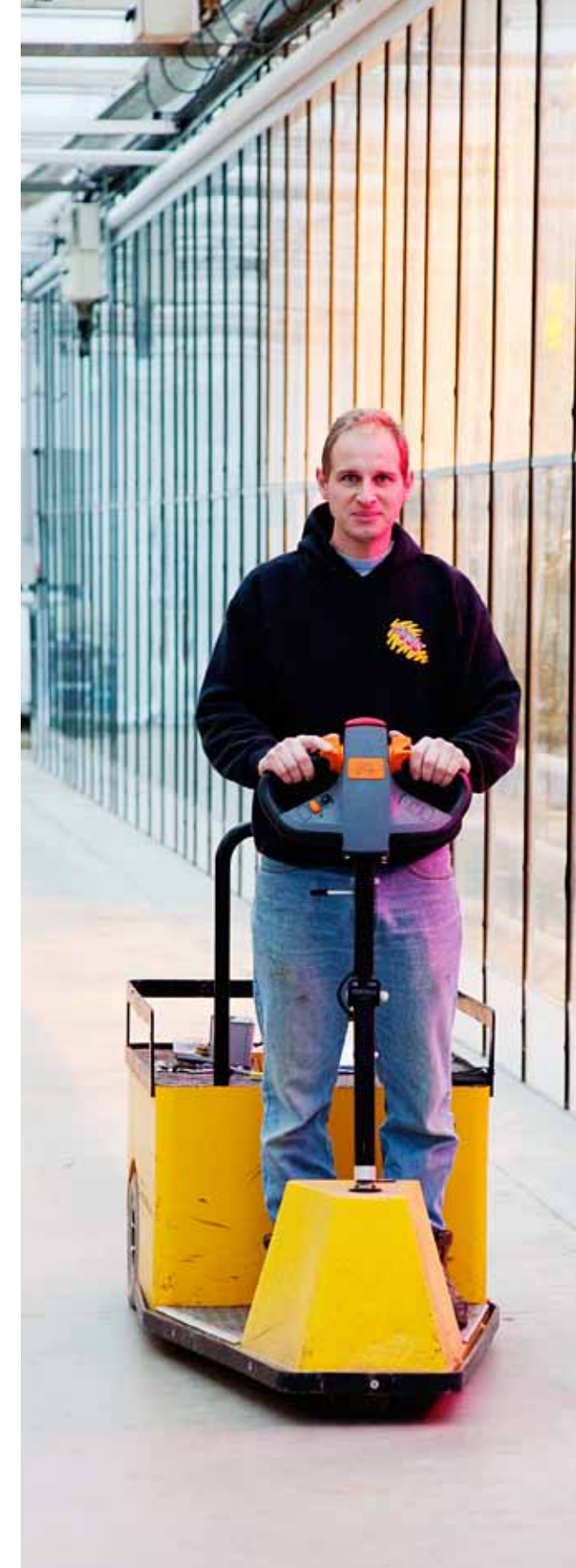
- machineveiligheid
- inrichting van de arbeidsplaats
- fysieke belasting
- gevaarlijke stoffen

U kunt lezen wat het arbeidsrisico is, wat de gevolgen kunnen zijn voor de gezondheid en veiligheid van uw werknemers, en wat u moet regelen om dit te voorkomen. De Arbeidsinspectie controleert hierop bij de inspecties. Aan het eind volgen verwijzingen naar bestaande instrumenten en hulpmiddelen die u helpen om aan de regels in de Arbowet te voldoen.

Hoe zijn de belangrijkste risico's bepaald?

De Arbeidsinspectie heeft de belangrijkste arbeidsrisico's in uw branche bepaald aan de hand van:

- de ongevallencijfers binnen uw branche
- risicoschattingen van de Arbeidsinspectie
- overleg met sociale partners

Machineveiligheid

Bedrijven in de glastuinbouw maken gebruik van een verscheidenheid aan machines. Bijvoorbeeld bij planten en potten, gewasverzorging, oogsten, sorteren, transport en opslag, reinigen, krijten en repareren van de kassendecken. Werken met machines brengt risico's met zich mee, vooral door bewegende delen. Veel ongevallen komen voort uit onveilig handelen en onvoldoende veiligheidsbewustzijn, vaak in combinatie met onvoldoende toezicht. De meeste ongevallen die blijvend letsel tot gevolg hebben, gebeuren tijdens het werken met productie- en bewerkingsmachines, heftrucks, transport- en sorteerbanden.

Wat zijn de risico's?

De belangrijkste risico's bij het werken met machines zijn:

- beknelling, pletten, snijden, gegrepen worden door bewegende delen, getroffen worden door wegschietende voorwerpen, aanraking van hete of zeer koude delen
- omvallen, kantelen of verschuiven van machines
- (in)direct in contact komen met machinedelen die onder elektrische spanning staan
- struikelen, uitglijden, vallen

Wat moet u doen?

Naast de algemene verplichtingen, zoals de RI&E en een plan van aanpak, gelden specifieke regels voor het gebruik van machines.

Constructie en opstelling

- scherm bewegende delen van machines, aftakassen en transportbanden af of beveilig ze
- plaats machines zo dat er geen gevaar is voor verschuiven, omvallen of kantelen. Veranker ze bijvoorbeeld aan de vloer of aan de muur.
- zorg voor een egale en stabiele ondergrond bij gebruik van mobiele machines met een eigen aandrijving. Let op een vlakke ligging van buisrails bij gebruik van buisrailwagens.

Elektriciteit

- zorg voor goede elektrische aansluitingen en kabels en voor goed gearde machines, frames en omhullingen
- gebruik alleen dubbel geïsoleerd elektrisch handgereedschap
- pas aardlekschakelaars toe
- voorkom vochtinwerking op elektrische contacten
- sluit schakelkasten af en zorg ervoor dat ze alleen toegankelijk zijn voor bevoegden
- zorg ervoor dat de hoofdschakelaar kan worden geborgd, zodat niemand deze per ongeluk kan aanzetten

Inrichting van de werkplek

- ruim de werkplek op en voorkom gladde vloeren
- zorg voor voldoende loop- en werkruimte rondom een machine en voor goede verlichting, vooral bij transportbanden en sorteermachines. Let in de loopruimte specifiek op voldoende beveiliging van bewegende delen.
- zorg bij werken op hoogte voor een stabiele werkplek, bijvoorbeeld met een bordes met randbeveiliging en hekwerken
- gebruik alleen trappen of ladders in goede staat en bevestig ze stevig
- baken zones af waar valgevaar bestaat of markeer ze

Intern transport

- richt de arbeidsplaats voor mobiele arbeidsmiddelen met eigen aandrijving overzichtelijk in
- scheid transportroutes van looproutes en leg dit bij voorkeur vast in een verkeersplan
- zorg voor aanrijdbeveiliging van arbeidsplaatsen, machines, stellingen, en gas-, hydrauliek-, elektriciteitsleidingen

Veilig gebruik

- gebruik machines alleen voor het doel, op de manier en op de plaats waarvoor ze bedoeld zijn
- haal beveiligingen niet weg, maak ze niet onklaar en omzeil ze niet
- gebruik geen trapjes als men daardoor in de gevarezone kan komen
- laat machines met een twee-handenbediening niet door meer dan één persoon bedienen
- gebruik een gordel bij kantelgevaar, bijvoorbeeld bij rijden op hellingen
- zorg voor duidelijke en veilige bedieningssystemen

- een machine moet uitsluitend kunnen worden ingeschakeld door een opzettelijk verrichte handeling met een daarvoor bestemd bedieningssysteem
- een machine moet veilig kunnen worden stopgezet en zo nodig voorzien zijn van een noodstop
- controleer regelmatig of beveiligingen nog intact zijn en juist worden toegepast

Onderhoud, reparatie en reiniging

- onderhoud machines goed
- voer onderhouds- en reinigingswerkzaamheden veilig uit: schakel de machine uit, maak hem stroom- of drukloos of maak gebruik van de speciale onderhoudsstand (als die aanwezig is) die bijvoorbeeld de machine stapsgewijs of op kruipsnelheid laat bewegen

Keuringen

- laat machines die aan slijtage onderhevig zijn periodiek keuren. Bijvoorbeeld oogst- en productiemachines, heftrucks, kranen, hijsgereedschappen, drukapparatuur en liften. Ook het controleren van beveiligingsinrichtingen hoort hierbij.
- hoe vaak drukapparatuur gekeurd moet worden, hangt af van de kans op risico's. Voor risicovolle drukapparatuur (zoals propaantanks, luchtvaten) geldt een wettelijke keurplicht. U bent verantwoordelijk voor tijdige aanmelding van de keuring.

Instructie en toezicht

- zorg voor voldoende deskundigheid bij uw medewerkers
- maak afspraken over veilig werkgedrag en zie erop toe dat ze worden nageleefd
- bedieningsvoorschriften en instructies zijn begrijpelijk en in de buurt
- werknemers volgen de instructies op en gebruiken de beveiligingen

De Machinerichtlijn

Naast de Arboret moet u ook rekening houden met de Warenwet, zoals het Warenwetbesluit machines (de Machinerichtlijn) en het Warenwetbesluit drukapparatuur. Dit geldt voor zowel oude als nieuwe machines. De Machinerichtlijn legt verplichtingen op aan de fabrikant of importeur van een machine. Als u een machine bouwt voor eigen gebruik, of zelf een bestaande machine aanpast, dan moet u ook aan de fabrikantverplichtingen voldoen.

Gebruikt u machines en installaties die na 1 januari 1995 op de markt zijn gekomen? Dan moet de fabrikant of de importeur deze- voor zover van toepassing- voorzien hebben van een:

- Nederlandstalige gebruiksaanwijzing
- EG-verklaring van overeenstemming
- CE-markering op de machine of installatie

Heeft u in uw eigen bedrijf vanaf 1 januari 1995 zelf machines of hijsgereedschappen aangepast? Dan bent u verantwoordelijk voor de CE-markering. Dit geldt ook als:

- de machine voor iets anders wordt gebruikt dan waar ze oorspronkelijk voor ontworpen is
- machines in samenhang functioneren
- andere risico's en gevaren ontstaan dan die van het oorspronkelijke ontwerp (bijvoorbeeld bij opvoeren, andere belasting of andere werkwijze)
- de machine van buiten de Europese Economische Ruimte (EER) is geïmporteerd

U moet dan het volgende doen:

- voer een risicoanalyse uit voor de machine, of laat dat doen
- neem maatregelen om de risico's te beheersen en houd hierbij rekening met de stand van de techniek
- maak een gebruiksaanwijzing en een technisch constructiedossier
- maak een zogeheten EG-verklaring van overeenstemming op
- plaats de CE-markering op de machine

Oudere machines

Machines van voor 1995 hoeven niet met terugwerkende kracht te voldoen aan de huidige stand van de techniek. U moet de risico's wel zoveel mogelijk verminderen of voorkomen. Hoe u dat doet, bepaalt u in uw plan van aanpak. U kunt vaak uitgaan van de eisen die gelden voor fabrieken en werkplaatsen. Met een RI&E krijgt u inzicht in welke oude machines niet meer voldoen.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De inspecteur gaat tijdens een inspectiebezoek na of de machines en het gebruik ervan voldoen aan de hierboven genoemde wettelijke bepalingen. In eerste instantie controleert hij op de veiligheidseisen en de algemene staat van onderhoud. Ook kan hij veiligheidsinrichtingen en -voorzieningen testen om te controleren of ze goed werken. In sommige gevallen meet de inspecteur de veiligheidsafstanden.

Afhankelijk van de feiten die de inspecteur constateert, controleert hij ook documenten, zoals een gebruiksaanwijzing, een EG-verklaring van overeenstemming voor een CE-gemarkeerde machine, een onderhouds- of controleboek, schriftelijke instructies en procedures en ook de RI&E met bijbehorend plan van aanpak.

Meer informatie

- > Arbo-Informatiebladen (te bestellen via www.sdu.nl)
- > AI-11: Machineveiligheid; afschermingen en beveiligingen
- > AI-17: Hijs- en hefmiddelen
- > 'Heftrucks, hoe voorkom ik ongevallen en schade?' (folder 608): www.arbeidsinspectie.nl
- > www.agroarbo.nl
- > www.avag.nl

Verwijzingen naar Arbowet- en regelgeving

- > Arbobesluit, vooral hoofdstuk 3, 7 en 8
- > Warenwet, Warenwetbesluit Machines, Warenwetbesluit Drukapparatuur

Inrichting van de arbeidsplaats

Een veilige plek om te werken is belangrijk. U moet niet alleen technische maar ook organisatorische maatregelen nemen om ongevallen te voorkomen. Doeltreffende voorlichting, instructie en toezicht is van groot belang voor het veiligheidsbewustzijn van uw personeel.

Wat zijn de risico's?

Een onveilige arbeidsplaats kan leiden tot ongevallen met als gevolg verzuim, blijvend letsel of zelfs overlijden van het slachtoffer. De belangrijkste risico's op de arbeidsplaats zijn:

- aangereiden worden door een voertuig voor intern transport
- geraakt worden door vallende voorwerpen, producten of glasscherven
- vallen van hoogte, bijvoorbeeld bij verhoogde opslagplaatsen of bij werken op buisrailwagens of op het kasdek
- uitglijden, struikelen en vallen door gebrek aan netheid en orde op de werkvloer
- uitvoeren van sorteerwerkzaamheden op een niet goed ingerichte werkplek, zonder duidelijke instructies en werkafspraken of zonder de noodzakelijke persoonlijke beschermingsmiddelen

Wat moet u doen?

U kunt de kans op ongevallen verminderen door voldoende aandacht te besteden aan een veilige inrichting van de vaste werkplek, maar zeker ook van de tijdelijke werkplekken op hoogte, zoals op het kasdek. Ook de deskundigheid van de werknemers over bijvoorbeeld veilig werken op hoogte en veilig omgaan met interne transportmiddelen is belangrijk. De volgende onderwerpen zijn van belang:

Vloeren

- houd vloeren schoon en vrij van obstakels en zorg ervoor dat ze niet glad zijn

Opslag goederen

- sla goederen veilig en stabiel op
- gebruik stellingen en hulpmiddelen, zoals pallets, die geschikt zijn voor het product dat erin staat
- bescherm stellingen, arbeidsplaatsen en kwetsbare voorzieningen fysiek tegen aanrijden
- voorzie opslagplaatsen op hoogte van randbeveiligingen (leuning, knieregel, kantplank)

Vluchtwegen

- geef vluchtwegen en nooduitgangen duidelijk aan en houd ze vrij van obstakels

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- voorzie uw werknemers van persoonlijke beschermingsmiddelen, zoals bij werkzaamheden op hoogte, gewasbehandelingswerkzaamheden, intern transport of schoonmaakwerkzaamheden (hogedrukreinigen en gevaarlijke schoonmaakmiddelen)

Werken op hoogte

- zorg voor een stabiele werkplek, zoals een bordes met randbeveiliging (zie voor de eisen die hieraan worden gesteld NEN-EN-ISO14122, delen 1 t/m 4), een buisrailwagen en vaste trappen met leuning(en)
- gebruik bij werk op het kasdek technische hulpmiddelen waarmee de werknemer gezeurd kan worden
- gebruik ladders alleen voor incidentele werkzaamheden, en in geen geval voor werk waarbij men moet reiken, kracht zetten, gereedschap moet hanteren of goederen moet verplaatsen

Verbindingswegen

- stem verbindingswegen af op het verkeer dat er gebruik van maakt
- breng ze duidelijk in kaart en geef ze duidelijk aan
- maak ze voldoende breed en gescheiden voor voetgangers en voertuigen
- gebruik hulpmiddelen bij onoverzichtelijke situaties, zoals bolle spiegels

Deuren, hekken, doorgangen

- stem deuren, hekken en doorgangen af op het verkeer dat er gebruik van maakt. Automatische deuren mogen bij het openen en sluiten geen gevaar opleveren. Gebruik bij voorkeur afzonderlijke deuren voor voetgangers.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De inspecteur gaat tijdens een inspectiebezoek na of de arbeidsplaats voldoet aan de wettelijke bepalingen. Hij inspecteert eerst op de veiligheidseisen en de algemene staat van onderhoud. Afhankelijk van welke feiten hij constateert, controleert hij ook documenten, zoals een RI&E en het bijbehorende plan van aanpak.

Meer informatie

- > 'Heftrucks, hoe voorkom ik ongevallen en schade?' (folder 608): www.arbeidsinspectie.nl
- > 'Bedrijfsruimten: inrichting, transport en opslag' (Arbo-informatiebladen AI-14): www.sdu.nl
- > www.lto.nl
- > www.agroarbo.nl
- > www.avag.nl

Verwijzingen naar Arbowet- en regelgeving

- > Arbobesluit, hoofdstuk 3 en 7
- > Warenwet, Warenwetbesluit Machines, Warenwetbesluit Drukapparatuur

Fysieke belasting

Fysieke belasting op zich is niet gezondheidsbedreigend, fysieke overbelasting wel. Bij bewegen, kracht uitoefenen of het aannemen van bepaalde houdingen worden spieren, botten, pezen en gewrichten belast. Dit kan leiden tot klachten aan het bewegingsapparaat, tot gezondheidsschade en zelfs tot uitval uit het arbeidsproces.

Wat zijn de risico's?

Bij werkzaamheden in uw sector kunnen onder andere rug, nek, schouders en armen worden overbelast. Bijvoorbeeld door het verplaatsen van lasten, stoomwerkzaamheden, gewasverzorging (snoeien, onkruidbestrijding), oogsten en sorteerkzaamheden. De belangrijkste oorzaken zijn:

- tillen, duwen en trekken
- repeterende bewegingen
- een ongunstige werkhouding, bijvoorbeeld werken boven schouderhoogte of bukken
- statische belasting, bijvoorbeeld langdurig staan op een buisrailwagen of aan een sorteerband

Wat moet u doen?

Als werkgever organiseert u het werk zo dat u de gevaren voor de veiligheid en gezondheid van de werknemer door fysieke overbelasting voorkomt of zoveel mogelijk beperkt. Een belangrijk instrument hierbij is de verplichte RI&E.

- beschrijf de risico's in uw bedrijf in de RI&E
- maak op basis van de RI&E een plan van aanpak met een nadere inventarisatie van de fysieke belasting en hoe de gesignaleerde risico's op te heffen of te beperken
- geef uw werknemers voorlichting en instructie, zodat ze onjuiste werkhoudingen kunnen voorkomen en de mogelijke gevolgen voor hun lichaam kennen. In situaties waarin nog handmatig wordt getild, geduwd of getrokken, geeft u instructies over de manier waarop werknemers dat het beste kunnen doen.
- zie toe op de naleving van de instructies

Tillen

Een werknemer die lasten moet tillen zonder gebruik van mechanische hulpmiddelen wordt al gauw fysiek overbelast. Niet alleen het gewicht van de last is van belang, maar vooral ook de houding waarin wordt getild. Ongunstig is bijvoorbeeld het tillen en (hoog) opstapelen van gevulde kisten of dozen, zoals bij het veilingklaar maken van producten, inpakken en sorteren.

Mogelijkheden voorzorgsmaatregelen:

- beperk het te tillen gewicht
- zorg dat niet te hoog of te laag moet worden getild. Til altijd tussen knie- en schouderhoogte. Vooral lager dan schouderhoogte is erg belangrijk!
- gebruik mechanische hulpmiddelen, zoals oogst- en plantsystemen en tilhulpmiddelen, zoals heftafels en balancers. Voor het laten zakken van tomatenplanten zijn er speciale tomatenhaken.

Duwen en trekken

Ook handmatig duwen en trekken kan fysieke overbelasting veroorzaken. In de glastuinbouw gebeurt dit gemakkelijk bij het verplaatsen van materialen en (veiling)karren, maar ook bij werkzaamheden met stoomzeilen. Mogelijke voorzorgsmaatregelen:

- beperk het te verplaatsen gewicht, gebruik bijvoorbeeld lichtgewicht stoomzeilen
- gebruik indien mogelijk (mechanische) hulpmiddelen, zoals elektrotrekkers, heftrucks en pikhaken voor kettingen van stoomzeilen
- laat werknemers liever duwen dan trekken: duwen is minder belastend voor de lage rug

Repeterende handelingen

Snoeiwerk geeft vaak overbelasting. Dit kan leiden tot de aandoening KANS, een verzamelnaam voor aanhoudende Klachten over pijn in Armen, Nek en Schouders, voorheen bekend als RSI. De kans dat dit klachtenpatroon optreedt, wordt vergroot door een combinatie van een hoge bewegingsfrequentie, kracht zetten en blootstelling aan trillingen, bijvoorbeeld door mechanisch aangedreven gereedschap. Mogelijke voorzorgsmaatregelen:

- voorkom dat uw werknemers lang achter elkaar kortdurende, repeterende handelingen uitvoeren. Varieer de werkzaamheden, bijvoorbeeld door taakrotatie, of laat werknemers regelmatig pauzeren.
- gebruik voor snoeiwerkzaamheden bij voorkeur ergonomisch vormgegeven elektrische snoeischaren, in plaats van pneumatische (door perslucht aangedreven) snoeischaren

Werkplek

Het is belangrijk dat een werknemer zijn taken in een goede werkhouding kan uitvoeren. Een werkplek die niet goed is ingericht, veroorzaakt vaak een ongunstige werkhouding. In uw branche kan dit voorkomen bij inpak- en sorteerwerkzaamheden, zoals 'lezen' (kwaliteitscontrole van geoogste producten). Mogelijke voorzorgsmaatregelen:

- zorg voor een goede werkhoogte, zodat het werk in een gunstige werkhouding kan worden gedaan
- plaats alle hulpmiddelen en producten binnen handbereik
- voorkom langdurig werken in dezelfde houding, zoals langdurig staan op een buisraailkar
- gebruik door de sector ontwikkelde arbeidsvriendelijke producten, zoals oogst- en plantmachines

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

Een inspectie verloopt als volgt:

- de inspecteur bekijkt of de werkplekken ergonomisch zijn ingericht, zodat in een goede werkhouding kan worden gewerkt
- hij besteedt aandacht aan repeterende handelingen
- hij kijkt of er sprake is van handmatig hanteren van lasten en handmatig duwen of trekken van goederen, karren of rolcontainers
- bij vastgestelde tekortkomingen gaat de inspecteur na of de risico's van fysieke belasting zijn opgenomen in de RI&E en het plan van aanpak
- de inspecteur gaat na hoe de voorlichting en instructie over fysieke belasting is geregeld

Voor de beoordeling van handmatig hanteren van lasten maakt de inspecteur gebruik van de zogenaamde NIOSH-methode. Hiermee stelt hij vast of er overtredingen op het gebied van tillen plaatsvinden. Bij duwen of trekken vormen de gezondheidskundige waarden van N.J. Delleman de basis voor de inspectie.

Meer informatie:

- > over oorzaken van bedrijfs- en beroepsrisico's: www.beroepsrisico.nl
- > de NIOSH-methode vindt u op www.arbobondgenoten.nl/arbothem/lichblst/lift.htm en op www.mtchuizen.com/tillen.php
- > 'Handmatig duwen/trekken en gezondheidseffecten', Delleman-methode, Delleman, N.J. e.a., Ministerie SZW/VUGA, Den Haag, 1995
- > NEN-ISO 11228-2:2007 en - Ergonomie - Handmatig verplaatsen van lasten - Duwen en trekken
- > arbeidsvriendelijke producten: www.stigas.nl/arbeidsvriendelijke-producten/ of via www.agroarbo.nl
- > www.arbeidsinspectie.nl

Verwijzingen naar Arboret- en regelgeving

- > fysieke belasting algemeen: Arboretluit art. 5.2 en 5.3
- > werkplekinrichting: Arboretluit art. 5.4
- > voorlichting handmatig hanteren van lasten: Arboretluit art.5.5

Gevaarlijke stoffen

Producten waarmee u werkt of die tijdens de werkzaamheden vrijkomen, kunnen risico's opleveren voor de gezondheid. De risico's zijn afhankelijk van verschillende factoren, zoals de eigenschappen van de stof, de concentraties waaraan men wordt blootgesteld, de duur van de blootstellingen en, bij bepaalde stoffen, de individuele gevoeligheid van de werknemer.

Gewasbeschermingsmiddelen

Ziekten, ongedierte en onkruid kunnen de ontwikkeling van een gewas nadelig beïnvloeden. Daarom worden in de glas- en tuinbouw gewasbeschermingsmiddelen toegepast. Die zijn giftig voor de organismen die ermee bestreden worden, maar ze kunnen ook schadelijk zijn voor mens en milieu. Daarom is het op de markt brengen en het gebruik van deze middelen onderworpen aan strenge regels die zijn vastgelegd in de Wet Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden. Onzorgvuldig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen kan slecht zijn voor de gezondheid van uw werknemers.

Dieselrook

Werknemers kunnen ook worden blootgesteld aan dieselrook, bijvoorbeeld door het gebruik van dieselaangedreven transportmiddelen zoals heftrucks. De uitstoot van dieselmotoren (ook wel dieselmotorenemissies genoemd) bevatten kankerverwekkende stoffen, waaronder roet en polycyclisch aromatische koolwaterstoffen (PAK's).

Werkgevers zijn verplicht om blootstelling aan kankerverwekkende stoffen te voorkomen. Werkprocessen waarbij mensen worden blootgesteld moeten zoveel mogelijk worden vervangen, ook wel bekend als de bronaanpak. Meer informatie over dieselaangedreven heftrucks vindt u in een speciale brochure van het Ministerie van SZW via www.arbeidsinspectie.nl.

Wat zijn de risico's?

De risico's voor de gezondheid door blootstelling aan een gewasbeschermingsmiddel verschillen per middel, intensiteit en duur van de blootstelling en per persoon. Vaak zijn de middelen vooral irriterend voor de huid, maar veel producten zijn ook giftig bij inademing en bij opname door de mond. De uiteindelijke gevolgen voor de gezondheid kunnen zeer ernstig zijn.

Wat moet u doen?

Beperk de blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen zoveel mogelijk met de volgende maatregelen:

- houd rekening met de re-entrytermijn. Als een gewas is behandeld met een gewasbeschermingsmiddel waarvoor een re-entrytermijn geldt, mogen werkzaamheden in het gewas pas beginnen als deze termijn verstreken is. De termijn staat meestal op het etiket. Zo niet, dan vindt u ze in de veiligheidsinformatiebladen op www.fytostat.nl.
Let op: voor kinderen jonger dan zestien jaar gelden afwijkende regels, zie het hoofdstuk 'Jongeren in de glastuinbouw'.
- vervang waar mogelijk chemische gewasbeschermingsmiddelen door biologische plaagbestrijding
- volg strikt het wettelijke gebruiksvoorschrift en de gebruiksaanwijzingen van het betreffende gewasbeschermingsmiddel
- laat gewasbeschermingsmiddelen uitsluitend toepassen door iemand met een bewijs van vakbekwaamheid
- sla de voorraad gewasbeschermingsmiddelen veilig op
- voorzie werknemers van de voorgeschreven persoonlijke beschermingsmiddelen (zie de gebruiksvoorschriften)
- zie toe op het juiste gebruik van de gewasbeschermingsmiddelen en de beschermende voorzieningen (zie eveneens de gebruiksvoorschriften)

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De Arbeidsinspectie controleert op de volgende aspecten:

- Houdt u zich aan het wettelijke gebruiksvoorschrift van het gebruikte middel?
- Zijn de werknemers voldoende opgeleid en geïnstrueerd? Hebben ze een bewijs van vakbekwaamheid?
- Is er voldoende toezicht op het juiste gebruik van het gewasbeschermingsmiddel en het gebruik van de persoonlijke beschermingsmiddelen?
- Is de voorraad gewasbeschermingsmiddelen op een deugdelijke manier opgeslagen?

Meer informatie

- > Arboret- en regelgeving: www.arbeidsinspectie.nl
- > wet- en regelgeving rond gewasbeschermingsmiddelen en biociden: www.wetten.overheid.nl
- > brancheorganisaties: www.lto.nl en www.glaskracht.nl
- > veiligheidsinformatiebladen van gewasbeschermingsmiddelen: www.fytostat.nl
- > algemene informatie over arbeidsomstandigheden in de agrarische sectoren: www.agroarbo.nl
- > college voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden www.ctb-wageningen.nl
- > arbocatalogus glastuinbouw: www.agroarbo.nl

Verwijzing naar Wet- en Regelgeving:

- > hoofdstuk 4 van het Arbobesluit
- > Wet Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden
- > Regeling Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden
- > Besluit van 2007, houdende nadere regels over gewasbeschermingsmiddelen en biociden

Deel 3

Jongere werknemers in de glastuinbouw

Jongere werknemers lopen méér veiligheids- en gezondheidsrisico's door een gebrek aan werkervaring, onbekendheid met de risico's, speelsheid en naïviteit. Bovendien is een lichaam in de groei gevoeliger voor bijvoorbeeld fysieke belasting en blootstelling aan gevaarlijke stoffen. Jongere werknemers zijn daarom vaker het slachtoffer van ongevallen. Om die reden is voor deze groep werknemers meer aandacht nodig, zijn er voor hen minder werkzaamheden toegelaten en zijn de tijden waarop zij mogen werken beperkt.

Werktijden

Kinderen van vijftien jaar en jonger mogen in principe niet werken volgens de Arbeidstijdenwet. Voor werkzaamheden van lichte aard, zoals het handmatig planten, potten of sorteren, wordt voor dertien-, veertien- en vijftienjarigen een uitzondering gemaakt. Jeugdigen van zestien en zeventien jaar mogen wel werken, maar er zijn enkele werkzaamheden vastgelegd die zij niet mogen doen.

Gevaarlijke stoffen

De effecten van blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen kunnen voor kinderen (dertien-, veertien- en vijftienjarigen) en jeugdigen (zestien- en zeventienjarigen) sterk verschillen van de uitwerking op volwassenen.

Kinderen jonger dan zestien jaar mogen daarom niet in aanraking komen en niet werken met gewasbeschermingsmiddelen, ook niet als ze handschoenen gebruiken. Ook mogen zij niet werken met producten die korter dan veertien dagen geleden zijn behandeld met gewasbeschermingsmiddelen. Een uitzondering geldt voor gewasbeschermingsmiddelen met een risico-index (RI) van 0,1 of lager. De RI is voor veel stoffen te vinden in de toelatingsbeschikkingen van de betreffende stof.

Fysieke belasting

Vooraf in de vakantieperiode tijdens de zomermaanden werken ook kinderen vanaf dertien jaar in de glastuinbouw. Doorgaans voeren zij lichte oogstwerkzaamheden uit of werkzaamheden in het gewas, zoals dieven, pluizen of krenten. Deze kinderen zijn nog in de groei, waardoor zij eerder fysiek overbelast worden. Daarom gelden voor hen speciale regels. Zo mogen kinderen van dertien tot en met vijftien jaar alleen werkzaamheden uitvoeren waarbij de werkhouding kan worden gevarieerd. Ze mogen dus niet langdurig staand, op de knieën, in een gedraaide of gebukte houding, of met geheven schouders werken. Verder mogen kinderen in deze leeftijdscategorie geen lasten tillen van meer dan 10 kilogram en geen lasten verplaatsen door duwen of trekken als daarvoor een kracht van meer dan 20 kilogram (200N) nodig is.

Machinesveiligheid

Dertien- tot zestienjarigen:

Kinderen in deze leeftijdscategorie mogen géén werkzaamheden verrichten met of aan mechanische arbeidsmiddelen waarbij brand-, elektrocutie-, knel-, plet-, snij- of valgevaar bestaat. Ook mogen zij zich (tijdens hun werkzaamheden) niet in de directe nabijheid van deze mechanische arbeidsmiddelen bevinden. Hierbij moet niet alleen worden gedacht aan machines, maar ook aan een omgeving waarin vrachtauto's, tractoren (met opleggers) of

vorkheftrucks rondrijden. Een dergelijke omgeving vormt geen belemmering wanneer de werkplek van de kinderen fysiek afgescheiden is. Deze afscheiding moet wel deugdelijk zijn; het afzetten met lint of het aanbrengen van gele markeringen is niet voldoende.

Wanneer aan de omgevingseisen voldaan is, mogen kinderen in deze leeftijdscategorie onder strikte voorwaarden werken aan een lopende band. Naast een lopende bandovereenkomst met de verzorger van het kind moeten de bandsnelheid en de reikafstand aan bepaalde voorwaarden voldoen. Als kinderen de snelheid van de lopende band zelf niet kunnen beïnvloeden, mogen ze geen werkzaamheden aan de lopende band verrichten.

Ook worden er eisen aan het toezicht gesteld. Bij dertien- en veertienjarigen moet er permanent een volwassene aanwezig zijn die kennis heeft van de risico's van de uit te voeren werkzaamheden en de te nemen (beheers)maatregelen. Bij een vijftienjarige moet deze zich in de directe nabijheid bevinden of oproepbaar zijn.

Zestien- en zeventienjarigen

In deze leeftijdscategorie mogen jongeren in principe alle werkzaamheden uitvoeren, tenzij deze gevaarlijk zijn of schade voor de gezondheid kunnen opleveren. Sommige werkzaamheden zijn verboden. Andere werkzaamheden zijn alleen toegestaan onder toezicht, zoals het besturen van een trekker, het aan- of afkoppelen van aanhangwagens of werktuigen en het bedienen van andere mobiele arbeidsmiddelen met een eigen aandrijving, zoals een heftruck of een elektrische palletwagen.

Het toezicht moet wel zo georganiseerd zijn dat de in de RI&E opgenomen gevaren kunnen worden voorkomen. Bovendien moet de bediener van mobiele arbeidsmiddelen met een eigen aandrijving beschikken over een specifieke deskundigheid. Het bezit van een trekkerrijbewijs of vorkheftruckcertificaat voldoet hieraan. Is het toezicht onvoldoende, of heeft de bediener onvoldoende deskundigheid, dan zijn ook alle genoemde werkzaamheden verboden.

Lawaai

Jongeren mogen niet werken op lawaaiige plekken. De dagelijkse blootstelling aan lawaai op werkplekken mag niet hoger zijn dan 85 decibel. Zie voor de geluidsbelasting van verschillende machines en werkzaamheden in de agrarische sector de Stigasfolder 'Geef lawaai geen kans'. Die vindt u op www.stigas.nl.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

Heeft u jongeren onder de achttien jaar in dienst? Dan controleert de inspecteur het volgende:

- Voeren ze werkzaamheden uit die voor hen verboden zijn?
- Worden de regels voor werktijden in acht genomen?

- Is er voldoende toezicht?
- Zijn er voldoende maatregelen genomen om te voorkomen dat jongeren gevaar lopen door machines of voertuigen?
- Zijn de jongeren voorgelicht over de risico's die aan het werk verbonden zijn en hoe ze die kunnen beperken?

Verrichten de jongeren voor hen verboden werkzaamheden, dan moeten ze het werk staken. In bepaalde gevallen kan de inspecteur de werkgever eveneens een boete opleggen.

Meer informatie

- > de brochure 'Arbeid door jongeren, informatie voor werkgevers' van Postbus 51
- > op www.szw.nl en www.wettenoverheid.nl: hoofdstuk 3 Arbeidstijdenwet; Nadere Regeling Kinderarbeid
- > Arbeidstijdenwet op www.arbeidsinspectie.nl
- > gezond en veilig werken door jongeren in de agrarische sector: www.stigas.nl
- > een speciale brochure over vakantiewerk is te bestellen via www.postbus51.nl

Verwijzingen naar Arbowet- en regelgeving

- > Arbeid van lichte aard: nadere regeling kinderarbeid art. 1:1

Colofon

Deze brochure is ontwikkeld in opdracht van de Arbeidsinspectie, 2010.

Disclaimer

In deze brochure staan de belangrijkste arbeidsrisico's in de glastuinbouw, de branche waartoe uw bedrijf behoort. U kunt lezen hoe de Arbeidsinspectie op deze risico's inspecteert. Mogelijk zijn niet al deze risico's in uw bedrijf aan de orde, dan is dat deel van de tekst niet op u van toepassing. Is er in uw bedrijf sprake van risico's die niet in deze brochure zijn genoemd, dan moet u deze risico's ook opnemen in de RI&E en het plan van aanpak. Ook moet u maatregelen nemen om deze risico's weg te nemen of te verminderen. De regels waar het in deze brochure over gaat zijn bestaande regels. Meer informatie vindt u op www.arbeidsinspectie.nl en www.arbonieuwestijl.nl. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is niet verantwoordelijk voor informatie op websites van derden waarnaar in deze brochure wordt verwezen. Aan de tekst van deze brochure kunnen geen rechten worden ontleend.

In deze brochure gaat het over arbeidsrisico's die relevant zijn in uw branche. Het feit dat bijvoorbeeld fysieke belasting als risico genoemd wordt, betekent: de ervaring in uw branche leert dat er zich situaties kunnen voordoen waarbij, door blootstelling aan dit type gevaar, er een kans is op gezondheidsschade.

Nadere informatie

U kunt deze brochure in digitale vorm vinden op www.arbeidsinspectie.nl. Daar vindt u ook meer informatie over de verwijzingen naar bestaande instrumenten en hulpmiddelen in deze brochure. Alle Arbowet- en regelgeving vindt u op www.overheid.nl. Extra exemplaren van deze brochure zijn aan te vragen via 0800-8051 of www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties

Met dank aan alle meewerkende bedrijven en organisaties uit de branche.